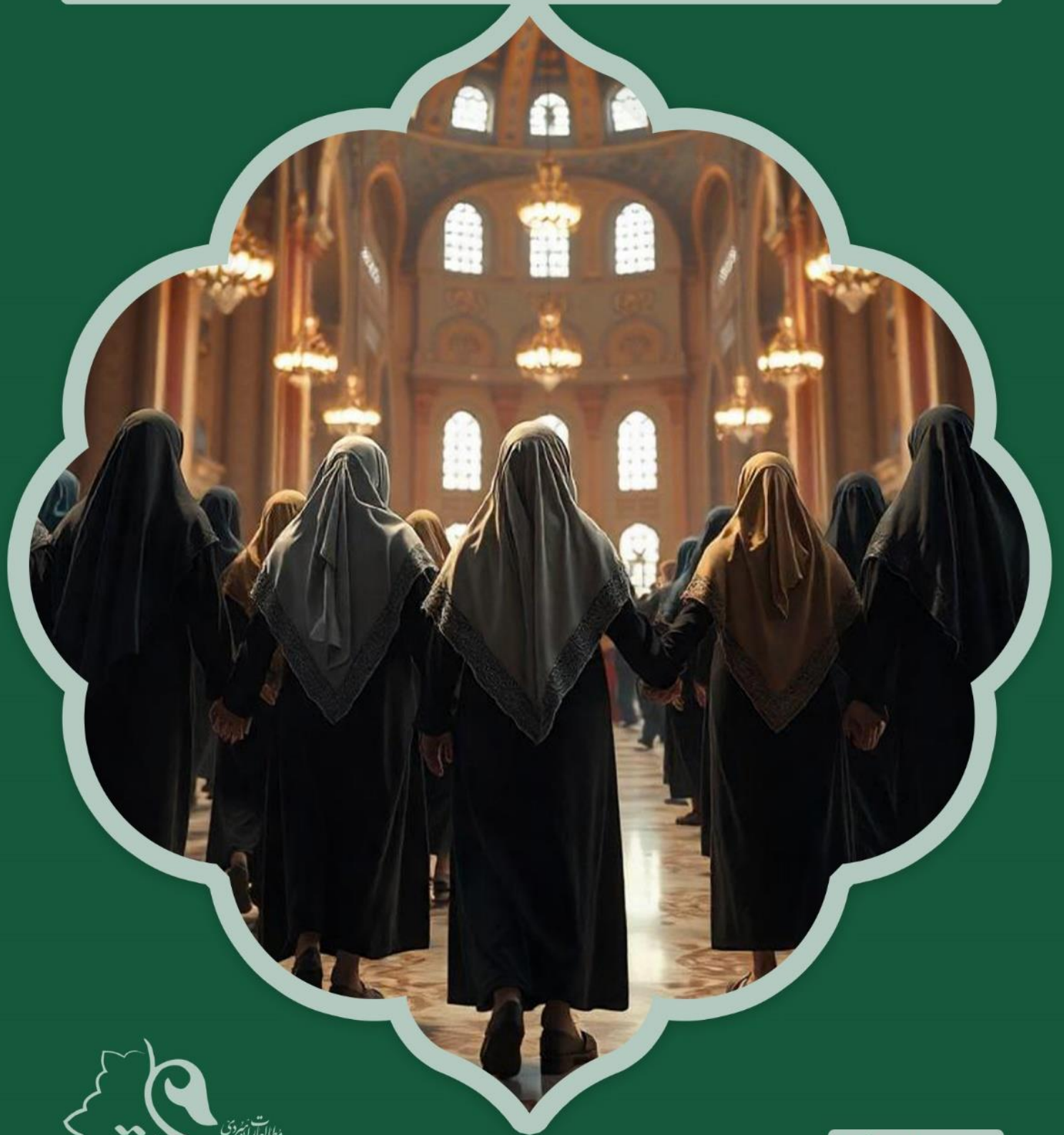
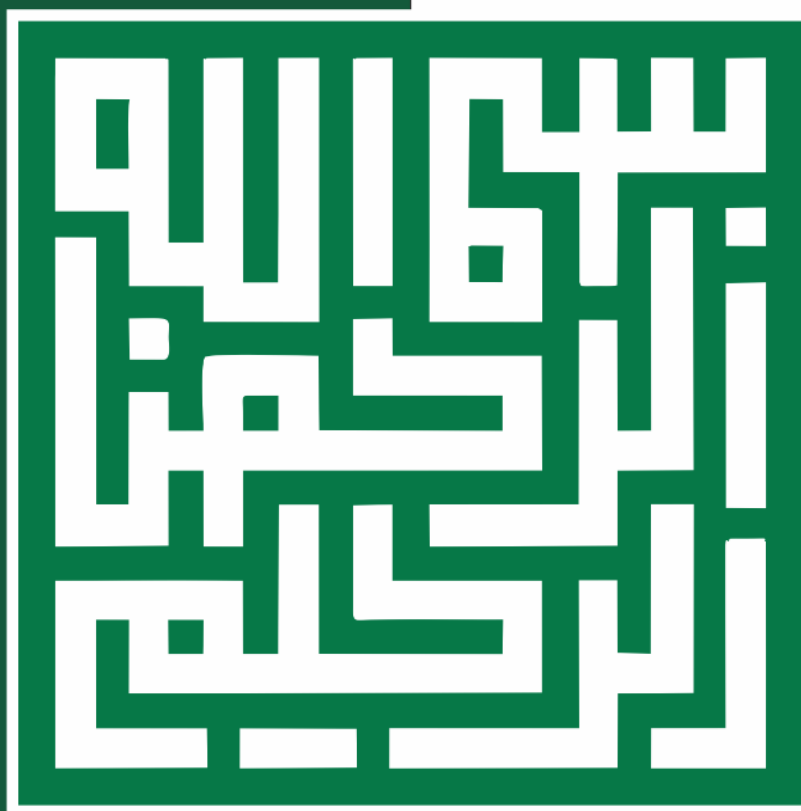

سیاست محوری پوشش: حمایت و تقویت محجبه‌ها!

گزارش سیاستی

پاییز ۱۴۰۳

پژوهشکده سیاست‌پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت

مجری: پژوهشکده سیاست‌پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت

عنوان: سیاست محوری پوشش: حمایت و تقویت محجبه‌ها!

تدوین: سجاد هجری، مدیر گروه فرهنگی و اجتماعی

طراح جلد و صفحه‌آرا: محمدحسین یدی

ویراستار: سجاد هجری

تاریخ انتشار: پاییز ۱۴۰۳

شمارگان: محدود

نشانی: بالاتر از چهارراه ولی عصر (عج)، خیابان بزرگمهر، خیابان سرپرست، پلاک ۱

تلفن: ۶۶۹۷۴۳۲۸ - ۶۶۹۷۴۴۵۸

• همه حقوق این اثر به پژوهشکده سیاست‌پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت تعلق دارد.

هرچند از «تراکم هیجانی» پژوهش‌ها و نشست‌ها درباره‌ی «حجاب» و «پوشش» که در دو سال گذشته رونقی بسیار داشت، کاسته شده؛ اما این «مسأله»ی اجتماعی-فرهنگی پیچیده هم‌چنان ماندگار است؛ بلکه بنحوی بیش‌ازپیش پابرجاست و جا دارد فعالیت‌های پژوهشی تا میدانی این دو سال آسیب‌شناسانه بررسی و ارزیابی (نقادی) شود.

در گزارش بیانیه‌وار شهریور ۱۴۰۲ پژوهشکده‌ی سیاست‌پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت که با عنوان «حکمت‌هایی مبنایی و سیاست‌هایی مؤثر در سلامت جامعه از نظر پوشش» منتشر و در نشست‌هایی ارائه و برای افرادی ذی‌ربط فرستاده شد و اکنون در فضای مجازی در دسترس است، سیاست محوری «حمایت و تقویت محجبه‌ها» بعنوان مرکز ثقل سیاست‌ها درباره‌ی پوشش در جامعه طرح گردید که با توجه و استقبال بسیاری از خوانندگان آن روبرو شد:

«درباره‌ی گزینش «سیاست» (سیاست‌گزینی) برای حل یک «مسئله» باید «مرکز ثقل» مداخله را یافت. سیاست‌گذار درباره‌ی حجاب چنان‌که اشاره شد، با دسته‌هایی گوناگون (از مردم) روبروست که می‌تواند درباره‌ی هر یک بتعبیری، «عملیات» کند؛ ولی «گرانگه» آن را باید بجوید؛ یعنی نقطه‌ای که بنحوی توجهات باید بدان معطوف و برش «تمرکز» شود. بنظر می‌رسد در موضوع حجاب، جا دارد «محجبه‌ها» (بحجاب شرعی) مرکز ثقل باشند. در این باره استدلال‌هایی گوناگون می‌توان آورد؛ اما آشکارا، نباید کلیشه‌ی «آن‌ها که هیچ» را بکار برد؛ یعنی گفت: آن‌ها که حجاب‌شان را رعایت می‌کنند، نیازی به هیچ‌گونه مداخله و «اقدام» درباره‌ی ایشان نیست؛ زیرا آن‌ها نیز بطور طبیعی در «معرض» بی‌حجابی بلکه نحوی «جبر اجتماعی» (فشار) بی‌حجابی (بویژه از سوی بی‌حجابان) هستند (گاه تعرض بمحجبه‌ها)؛ بویژه دور نیست که در سیاست‌های بی‌حجابی نیز آن‌ها مرکز ثقل باشند (نیازمند بررسی‌ست). درحقیقت، آن‌ها از جوه گوناگون نیازمند «حمایت» و «تقویت» هستند و حفظ وضع موجود که حداقلی‌ست، در گروهی این حمایت و تقویت است. نیز آشکارا، به‌ترین کسانی که می‌توانند پوشش سالم مناسب بلکه حجاب را «تبلیغ» کنند، محجبه‌ها هستند؛ از این رو باید ایشان را در این راستا «توان‌مند» و «کارآمد» کرد که بیش‌تر در گروهی با فرهنگی و فرهیختگی ایشان است، بدان صورت که بتوانند دیگران را با خوی، منش و رفتارشان و هم‌چنین با بدست آوردن «جای‌گاه/منزلت» برین اجتماعی (که مشروعیت‌بخش است)، پوشش سالم مناسب جذب/دعوت کنند»

ناظر بدین سیاست، پژوهشکده‌ی حکمت برای «محک/اعتبارسنجی» اجمالی عرفی این سیاست^۱، با ۴۰ تن از بانوان محجبه مصاحبه‌ی شفاهی یا کتبی کرد و آرای آنان را در این باره گرد آورد. در این مصاحبه‌ها حمایت و تقویتی «ممکن» و «مطلوب» فراتر از موارد زیر پیش نهاد نشد.^۲ نیاز بشرح نیست که حمایت و تقویت محجبه‌ها برای ۱. تأمین حقوق آن‌ها، ۲. «پیش‌گیری» از افزایش بی‌حجابی (نحوی حفظ وضع موجود!) و ۳. تمهید به بود وضع حجاب (و حتا پوشش سالم مناسب) در کشور است و کاری فرهنگی مبتنی بر آموزه‌های اسلامی بشمار می‌آید.

حمایت و تقویت محجبه‌ها (بحجاب شرعی!) را می‌توان در موارد زیر خلاصه کرد:^۳

۱. حمایت قضایی-انتظامی: این ناظر به «تعرض» و «هتک حرمت» محجبه‌هاست که دو گونه‌ی ۱. شاکی خصوصی و ۲. مدعی‌العموم دارد؛ ولی تا می‌شود باید از قضایی-انتظامی شدن این موارد جلوگیری کرد و تا آن‌جا که می‌شود باید در فیصله‌ی دعوا با گذشت مبتنی بر «تنبه» یا اظهار ندامت متهم-مجرم کوشید؛ ولی پیش‌گیری و بازدارندگی از تعرض و هتک حرمت از همه مهم‌تر است که مبتنی بر الف) کار فرهنگی (فرهنگ رفق و مدارا، احترام بعقاید دیگران و رعایت آداب) و نیز ب) تخصیص ساختار^۴ و تدوین آیین‌نامه‌های لازم است (بویره با اهداف تسهیل رسیدگی، تسریع و تدقیق در آن!) و در این موضوع اگر بشود با «تحسین و تقبیح اجتماعی» گروه‌های مرجع از اهانت جلوگیری کرد یا توهین‌گران را مجازات نمود، بسیار به‌تر و کارا تر است.

✓ بی‌گمان، نظام قضایی-انتظامی باید از همه در برابر تعرض و هتک حرمت حمایت کند و آشکارست که خود محجبه‌ها نیز نباید بنام محجبه‌ها توهین، هتاک و فحاشی کنند.

✓ لازم بذکر است که این موضوع مصداق‌هایی «سنجش‌ناپذیر» دارد و اثبات بسیاری از مصداق‌های آن شدنی نیست.

^۱ این بدان معنا نیست که اعتبار این سیاست مبتنی بر آرای این چهل تن است که بدان اشکال «روشی» شود! قید «اجمالی» بدین خاطر آمده است؛ بلکه آن بطور عمده با هدف استقرای به‌تر حمایت‌ها (ی ممکن و نه حتا متوقع و مطلوب!) انجام شده (نزدیک شدن به «حصر استقرائی!»). در ضمن، بسیاری از افراد نکاتی بجا را درباره‌ی این سیاست اشاره می‌کردند که در مقام تدوین «برنامه» (ی اجرایی) و «اجرا [ء]» باید «ملاحظه» شوند.

^۲ جای دقت و تأمل دارد که برخی بطور تلویحی و برخی بطور تصریحی، سیاست «تشویق» محجبه‌ها را مناسب‌تر و موفق‌تر از سیاست «تنبیه» نامحجبه‌ها می‌دانستند.

^۳ دقت شود که برخی نکته‌ها مانند ایجاد شرط (وجدان شرط) و برخی دیگر چونان اعدام مانع (فقدان مانع) است و نیز این موارد «هم‌وزن» نیستند و نسبت بیکدیگر «اولویت» دارند!

^۴ بعمد از عبارت «تخصیص» بهره رفت؛ چراکه مقصود تأسیس ساختاری مانند ۱. دادگاه ویژه‌ی روحانیت یا نیروهای مسلح یا خانواده یا ۲. دادسرای ویژه‌ی جرایم رایانه‌ای نیست و تنها برای سرعت رسیدگی برخی شعبه‌های دادگاه کیفری بدان اختصاص داده شود؛ چراکه ویژه‌سازی این موارد «حساسیت»ها را می‌افزاید و مخالفان را «تحریک» می‌کند.

۲. حمایت بینشی، دانشی، انگیزشی و فرهنگی:

✓ آموزش حکم حجاب (دلیل و حکمت) و آگاهانه ساختن آن:

• بسیاری از محجبه‌ها بتعبیر مألوف، سنتی هستند و حجاب‌شان بیش‌تر مبتنی بر عادت است؛ از این‌رو احتمال تضعیف حجاب این دست از محجبه‌ها بسیارست؛ پس باید درباره‌ی دین و شرع بطور عام و حجاب بطور خاص آموزش ببینند (دلیل، حکمت و علت!) و آگاه شوند که بتقویت حجاب‌شان می‌انجامد.

• محجبه‌ها را باید برای «محاجه» (گفتگوی معتبر علمی!) در موضوع حجاب توان‌مند ساخت؛ چراکه ایشان بیش از همه در معرض گفتگوها درباره‌ی حجاب هستند و باید بتوانند که ۱. از حجاب خود دفاع کنند (اسکات) و ۲. دیگران را در نسبت حجاب «اقناع» نمایند.

✓ توان‌مندی و افزودن «ملأیت کیفی» محجبه‌ها:

• از آن‌جا که محجبه‌ها مهم‌ترین مبلغان حجاب‌اند، باید «منزلت اجتماعی» بیابند که بواسطه‌ی آن حجاب نیز در چشم‌ها بزرگ جلوه کند و بتعبیری می‌توان گفت که ملأیت و منزلت محجبه‌ها شأن حجاب را می‌افزاید.

○ این منزلت اجتماعی (پرستیژ یا اعتبار/حیثیت!) می‌تواند بواسطه‌ی جای‌گاه علمی یا هنری یا اقتصادی-اشتغالی بدست آید؛ از این‌رو جا دارد زمینه‌های عادلانه و منصفانه‌ی^۵ (دقت شود!) رشد محجبه‌ها در این مقولات را فراهم کرد!

■ این پرسش بذهن می‌رسد که بسیاری از بانوان محجبه بمعنای متعارف جای‌گاه علمی، هنری یا اقتصادی-اشتغالی ندارند و نمی‌توانند بدست آورند؛ چرا که «خانه‌دار» (هم‌سری، مادری و ...) هستند و از سوی دیگر، سوق دادن بانوان بدان جای‌گاه‌ها ممکن است برای «نظام خانواده» زیان‌بار باشد! در پاسخ باید گفت که بی‌گمان، باید منزلت خانهداری و بانوی خانهدار را در جامعه افزود که در گروهی «تبین» و «تبلیغ» اهمیت بلکه ضرورت آن است و خانهداری (با همه‌ی لوازمش!) را بعنوان یک هنر که نیازمند دانش است، معرفی کرد.

○ رعایت اخلاق (بااخلاقی و خوش‌اخلاقی) و آداب (بویژه آداب اختلاف!) و بطور کلی، داشتن «فرهنگ/فرهنگی» (بافرہنگی!) و بتعبیری، «باشخصیت/متشخص بودن» این

^۵ بدین دو وصف توجه شود؛ زیرا این زمینه‌سازی نباید چونان «رانت» باشد؛ چنان‌که بسیاری از امتیازدهی‌های (سهمی‌ها!) این دهه‌ها در برخی موضوعات «تبعیض ناموجه» بوده که تبعاتی بسیار ناگوار برای جامعه داشته است. گفتنی‌ست که این گزارش بتقریب بهمین صورت برای ده‌ها تن فرستاده شد و موضوعی که همه در بازخوردشان بدان اشاره و بر آن تأکید کردند، همین نکته‌ی پرهیز از تبعیض ناموجه بویژه با توجه بتجربیات پیشین بود.

منزلت اجتماعی را می‌افزاید؛ از این رو باید بانوان محجبه را در رعایت اخلاق و آداب رشد داد.

○ این منزلت اجتماعی هم از تعرض بدیشان و هتک حرمت‌شان می‌کاهد و هم امکان «تأثیرگذاری» امر بمعروف و نهی از منکر در این باره را با تحقق شرط علو می‌افزاید.

✓ تقویت «اعتماد بنفس»:

● موارد پیشین و پسین بلکه هرگونه توجه/التفات، «اعتماد بنفس» محجبه‌ها را می‌افزاید؛ اما باید بطور ویژه برنامه‌ها و راه‌کارهایی برای افزایش اعتماد بنفس محجبه‌ها داشت!

○ در همه جا بویژه در (رسانه)، فیلم‌های تلوزیونی و سینمایی، سریال‌ها و ... زن محجبه (با تنوع در حجاب) را باید بامنزلت و پرشان نمایش داد.

■ این مهم کارکرد «الگوسازی» نیز دارد.

○ باید تمهیدی کرد که بانوان محجبه بطور محسوس دریابند که دارای «ملاّیت کمی» (جمعیت) هستند و نباید بپندارند که «اقلیت»ی در جامعه‌اند (در این باره جا دارد بنظریه‌ی «ماریپچ سکوت» هرچند آن در موضوع اقلیت‌ها است و البته، نقادی شده، توجه کرد!).

۳. حمایت توسعه‌ای و اقتصادی

✓ بی‌گمان، حجاب نیز مانند بسیاری از موضوعات دیگر اجتماعی دارای اقتصاد است و می‌توان از عبارت «اقتصاد حجاب» بهره برد؛ زیرا آن نیز کالایی است که درش «بازار» و بتعبیری عرضه و تقاضا (معامله) معنادار است؛ از این رو باید بدان از نگاه اقتصادی رسیدگی کرد.

● بی‌گمان، کالای حجاب بطور نسبی «گران» است و تا سخن از اقتصاد حجاب می‌شود، همه بیاد «یارانه‌ی حجاب» می‌افتند؛ ولی باید دانست که این یارانه باید بتولیدکننده‌ی کالای حجاب ارزان، باکیفیت، متنوع و جذاب داده شود (یارانه‌ی تولید) که در کنار «رونق تولید»، قیمت تمام‌شده برای مصرف‌کننده را بکاهد.

● توسعه‌ی تولید کالای حجاب در کشور و «خودکفایی» در آن (و نیز دفع یا رفع «انحصارگرایی (رانتی)» در آن!) بطور اجمالی، از ضروریات اقتصاد حجاب است (که می‌تواند انبوهی (و بتبعش دست‌رسی) و ارزانی کالای حجاب را بارمغان آورد).

○ «نظام توزیع» کالای حجاب نیز باید سالم و کارآمد شود.

✓ توسعه‌ی مصادیق حجاب (شرعی) و ایجاد تنوع در آن با یاری «صنعت مد» بحفظ حجاب محجبه‌ها می‌انجامد و نیز احتمال روی‌آوری بحجاب را در میان نامحجبه‌ها می‌افزاید.

در هریک از موارد گفته‌شده، می‌توان پژوهشی را تعریف کرد که جزئیات آن را موشکافانه بررسد و درنهایت، بنهادهای مرتبط برنامه و «نظام راه‌کار» پیش‌نهاد دهد.

سیاست‌گذار درباره‌ی حجاب، با دسته‌هایی گوناگون (از مردم) روبروست که می‌تواند درباره‌ی هریک بتعبیری، «عملیات» کند؛ ولی «گرائینگ» آن را باید بجوید؛ یعنی نقطه‌ای که بنحوی توجّهات باید بدان معطوف و برش «تمرکز» شود. بنظر می‌رسد در موضوع حجاب، جا دارد «محبّه»ها (بحجاب شرعی) مرکز ثقل باشند. در این‌باره استدلال‌هایی گوناگون می‌توان آورد؛ اما آشکارا، نباید کلیشه‌ی «آن‌ها که هیچ» را بکار برد؛ یعنی گفت: آن‌ها که حجاب‌شان را رعایت می‌کنند، نیازی بهیچ‌گونه مداخله و «اقدام» درباره‌ی ایشان نیست؛ زیرا آن‌ها نیز بطور طبیعی در «معرض» بی‌حجابی بلکه نحوی «جبر اجتماعی» (فشار) بی‌حجابی (بویژه از سوی بی‌حجابان) هستند (گاه تعرض بمحبّه‌ها)؛ بویژه دور نیست که در سیاست‌های بی‌حجابی نیز آن‌ها مرکز ثقل باشند (نیازمند بررسی‌ست). درحقیقت، آن‌ها از وجوه گوناگون نیازمند «حمایت» و «تقویت» هستند و حفظ وضع موجود که حداقلی‌ست، در گروی این حمایت و تقویت است. در این گزارش چگونگی این حمایت و تقویت مورد بحث قرار گرفته است.

تهران، بالاتر از چهارراه ولیعصر (عج)، خیابان بزرگمهر، خیابان سرپرست، پلاک ۱

۰۲۱-۶۶۹۷۴۳۲۸

www.hekmatac.ir

@hekmatac_ir

نشانی:

شماره تماس:

وبسایت:

درگاه مجازی:

